Gıybet hangi hallerde caiz olabilir?

Günümüzün manevî kirlerinden biri, gıybet" başlıklı yazımız üzerine bir okuyucumuz; gıybetin "caiz" olduğu yerleri de yazmamızı istemiş.
Caiz, yapılması dinen yasaklanmamış şey demektir. Caiz bir bakıma dinî bir ruhsattır, emir değildir. "Caiz" bir şey yapılırken çok dikkat edilmesi gerekir.

Gıybet çok fena bir günah olmakla birlikte caiz olduğu yerler de vardır. Belki bu durum kişiye günah kazandırmaz. Bediüzzaman Hazretleri gıybetin caiz olduğu yerleri de örnekleriyle açıklamıştır (Bknz. Mektubat, s. 466-467).

Gıybetin istisnaî durumlarını şöyle sıralamak mümkündür:

1. Görevli bir adama hakkını almak maksadıyla şikâyet etmek: Haksızlığa uğramış bir kimse hakkını alabilmek için yetkili birisine (polis, jandarma vb.) kendi durumunu anlatır. Yalnızca başka şeyler ilâve etmeden, mağduriyetini söyler. Burada sınırı iyi belirlemek gerekir. Bu durum bir fırsata dönüştürülmemeli.

2. İş yapmak isteyen bir adamın başkasıyla meşveret etmesi: Günümüz iş dünyasında insanlar birbirleriyle meslekî meşveret ederler. Bundan maksat yanlış karar alıp zarar görmemektir. Meselâ, birisi sizinle başkası hakkında bir iş konusunda meşveret etmek ister.

Siz de, sırf maslahat için, garazsız olarak, meşveretin hakkını edâ etmek için şunu diyebilirsiniz: "Onunla iş yapma. Çünkü zarar göreceksin."

3. Maksadı tarif etmek: Bazı yerlerde (özellikle köylerde) insanları isim ve soyadlarıyla tanımak zordur. Böyle yerlerde kişiler daha çok lâkaplarıyla veya sivri taraflarıyla tanınır. Bu durumda söylenecek sözler maksadı tahkir ve teşhir değil, belki maksadı tarif ve tanıttırmak içindir. Meselâ: "O topal veya cüce adam filân yere gitti." denilebilir.

4. Açıkca günah işleyen veya işlediği günahı yaymaktan zevk alan kimseler: Gıybet edilen adam "fâsık-ı mütecahir"dir. Yani fenalıktan sıkılmıyor, belki işlediği günahlarla iftihar ediyor, zulmüyle lezzet alıyor, sıkılmayarak açıktan işleyebiliyor. Meşrû olmayan şeyleri hiç çekinmeden yapan fasık kimselerin bu çirkin hallerini arkalarından söylemek gıybet sayılmaz. Bu sözlerle fena durumlar çirkin gösterilmiş, başkaları bundan korunulmuş olur. Bir İslâm toplumuna karşı laübali bir durum ortaya koyarak ahlâksız şeyleri açıkça yapıp duran kişilerin kötülüklerini söylemek, kamuoyunun güzel bir tezahürü demektir. Bunlar yapılırken kişisel kin ve nefrete yer verilmemelidir.

Bir hadis-i şerifte bu konuya şöyle işaret edilmektedir:

“Dîni ölçüyü tanımayarak (açıktan) günah işleyen kimsenin ardından konuşmak gıybet değildir.” (Camiü’s-Sağir, c. 3, s. 243)

Hadiste fasık bir kimseye dikkat çekiliyor ve onun gıybetinin caiz olduğu bildirilmektedir. Yâni içki, kumar, çeşit çeşit ahlâksızlıklar gibi fenalıklardan sıkılmayan, aksine işlediği kötülüklerle iftihar eden, zulümden lezzet alan, sıkılmayarak açıkça işleyen kimselerin gıybetinde bir mahzur yoktur.

Evet, böyle kimselerin arkasından kötülüklerini anlatmak gıybet günahı getirmez. Bu tip insanların kötülüklerine, kötü örnek olmalarına set çekebilmek için teşhir edilmeleri gerekir. Tâ ki o günahları tekrar tekrar işleme fırsatı bulamasın, en azından toplumda kötü karşılandığını görsün, cesareti kırılsın, hem de kötülükler kuvvet bulup yayılmasın.

Böyle bir anlatım o kişinin ıslâhına veya başkalarının o kötülükten sakınmasına, onun şerrinden emin olmasına vesile olacaksa yapılmalıdır. Yoksa böyle bir maksada hizmet etmeyecek ve aksini netice verecekse, en azından abes/boş bir iş yapılmış hatta bâtılı tasvir ederek kötülüğün daha da kuvvetlenmesine yardımcı olunmuş olur. Mü’min ferasetiyle durumu güzelce değerlendirmeli ve yapılması gereken en uygun davranış neyse onu yapmalıdır.

Yukarıda gıybetin caiz olduğu durumları açıklamaya çalıştık. Bu durumlarda kişiye belki gıybet günahı kazandırmaz. Ancak sınırları aşmamak gerekir. Bazılarının bizim sözlerimizi senet kabul edebileceklerini de unutmayalım. Yoksa onların günah işlemelerine de sebep olabiliriz. O zaman “Sebep olan işlemiş gibidir” kaidesine dahil oluruz.